

TÜSKEVÁR

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

2008. október

tuskev_konc_végl.doc

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ	3
1.1 ELŐZMÉNYEK.....	3
1.2. A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLJA, FELADATA	3
2. A KÖZSÉG ADOTTSÁGAI EGY SWOT ANALÍZISBEN ÖSSZEFOGLALVA	4
3. LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAK, TÜSKEVÁR JÖVŐKÉPE...	7
4. FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYOK	8
4.1. REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR	8
4.2. NÉPESSÉG, DEMOGRÁFIA	8
4.2.1. Oktatás, szociális ellátás, szociálpolitika	9
4.3. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, TÁJI ADOTTSÁGOK.....	9
4.3.1. Vízgazdálkodás, vizek védelme	10
4.3.2. Tájhasználat, mezőgazdaság	10
4.3.3. Levegőminőség védelme	11
4.3.4. Természet-, és tájvédelem, környezetvédelem	11
4.4. ÉPÍTETT KÖRNYEZET, MŰVI KÖRNYEZET, ÉPÍTETT ÉRTÉKEK VÉDELME.....	12
4.5. INFRASTRUKTÚRA	13
4.5.1. Közlekedés	13
4.5.2. Közműellátás, környezetvédelem	13
4.5.3. Hulladékgazdálkodás	13
4.6. GAZDASÁG, IDEGENFORGALOM, TURIZMUS	14
5. INTÉZKEDÉSI JAVASLATOK	16
REGIONÁLIS KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSE	16
NÉPESSÉG, TÁRSADALOMÉPÍTÉS	16
OKTATÁS, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS, SZOLGÁLTATÁS	17
GAZDASÁGFEJLESZTÉS, GAZDASÁGI INTÉZKEDÉSEK.....	17
IDEGENFORGALOM, TURIZMUSFEJLESZTÉS.....	18
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS – TERÜLETI FEJLESZTÉSEK.....	18
KÖRNYEZETVÉDELEM	18
TÁJ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM	19
ÉRTÉKVÉDELEM, MŰVI ÉRTÉKEK	19
KÖRNYEZETALAKÍTÁS, KÖRNYEZETESZTÉTIKA	20
INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉS.....	20

1. BEVEZETŐ

1.1 ELŐZMÉNYEK

Túskevár község Önkormányzatának képviselőtestülete a község Településrendezési tervének elkészítésével a Völgyzugoly Műhely Kft-t bízta meg.

A Településfejlesztési koncepció, valamint a Településszerkezeti terv és a Szabályozási terv megalapozására készített Vizsgálat, helyzetelemzés munkarész 2007. novemberben készült el. Jelen koncepció elsősorban a vizsgálati munkarészben és az Ajkai kistérség fejlesztési programjaiban megalapozottakra épül.

1.2. A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLJA, FELADATA

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. Törvény – az önkormányzati törvénnyel összhangban, mely a településfejlesztést az önkormányzatok hatáskörébe tette - a települési önkormányzatok feladatává jelölte ki a településrendezési feladatkör ellátását. A településrendezés eszközeiként: a településfejlesztési koncepciót, a településszerkezeti tervet, valamint a szabályozási tervet és helyi építési szabályzatot jelölte meg.

A Településfejlesztési koncepció a fejlesztés összehangolt megvalósulását biztosító és a településrendezést is megalapozó, a település közigazgatási területére kiterjedő önkormányzati településfejlesztési döntéseket rendszerbe foglaló, önkormányzati határozattal elfogadott dokumentum, amely a település jövőbeni kialakítását tartalmazza. A fejlesztési koncepció elsősorban településpolitikai dokumentum, amelynek kidolgozásában a természeti-művi adottságok mellett a társadalmi, a gazdasági, a környezeti szempontoknak és az ezeket biztosító intézményi rendszernek van döntő szerepe.

Megalapozza és meghatározza a település fenntartható fejlődését: az életszínvonal növekedését, az életminőség javulását, a faluközösség gyarodását a település hagyományait, a rendelkezésre álló kulturális, térbeli, táji adottságait felhasználva és nem kihasználva.

A településfejlesztési koncepció a döntési mechanizmus működtetéséhez szolgál útmutatóul, s segítséget nyújt a település egyes érdekcsoportjainak koordinálásához.

A településfejlesztési koncepciót Túskevár Község Önkormányzata az 48/2008. (X.28.) számú határozatával elfogadta.

2. A KÖZSÉG ADOTTSÁGAI EGY SWOT ANALÍZISBEN ÖSSZEFOGLALVA

Tüskevár településfejlesztési koncepciójának elkészítéséhez segítséget nyújt a SWOT analízis készítése, amely amellet, hogy erősségekre és gyengeségekre szétválasztva összegyűjti a község adottságait, az adottságokból adódó lehetőségeket és a települést veszélyeztető tényezőket is feltárja.

A SWOT analízist a vizsgálati munkarész, valamint a település vezetőivel folytatott megbeszélések alapján készítettük el.

	ERŐSSÉGEK (S)	GYENGESÉGEK (W)
REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR	<ul style="list-style-type: none"> - Somló közelsége; - Körjegyzőség központja; - LEADER közösség tagja; - kiváló megközelíthetőség közúton (8. sz. főút); - Vasútvonal és –állomás a településen; - Térségi/mikrotérségi szerepvállalás (mentőállomás, tervezett egészségügyi központ és szépkorúak falva). 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprófalvas térség, nincsenek nagyvárosok a közelben; - A település és közvetlen térsége nem tölt be fontos szerepet a kistérségben; - Nincs hagyománya a települések térségi szintű együttműködésének; - A település és térsége a kistérség peremén fekszik.
TÁRSADALOM, DEMOGRÁFIA	<ul style="list-style-type: none"> - Közbiztonság; - Érzékelhető identitástudat; - Vendégszerető lakosság; - Működő iskola, óvoda, könyvtár; - A környező települések alapfokú oktatásában központi szerepet tölt be; - Növekvő lakosság szám. 	<ul style="list-style-type: none"> - Felsőfokú végzettséggel rendelkezők alacsony száma; - Elöregedő népesség; - Aktív korú és képzett népesség elvándorlása (szelektív migráció); - A terület népességmegtartó képessége gyenge; - Kevés civil szervezet; - Szolgáltatások hiánya.
GAZDASÁG - IPAR, MEZŐGAZDASÁG	<ul style="list-style-type: none"> - Mezőgazdasági hagyományok, szakértelem, állattenyésztési ismeretek a térségben; - Működő major; - Olcsó munkaerő; - Vendéglátóhelyek; - 8. sz. főút közelsége és forgalma. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kicsi a gazdaság eltartó ereje; - Nincs térségi ipar; - Tőkeszegény vállalkozói réteg; - Munkalehetőségek hiánya; - Közepes és nagy cégek hiánya; - A termelők összefogásának hiánya; - A lakosság ingázásra kényszerül; - A helyi vállalkozók tevékenységi köre egysíkú; - Feldolgozó ipar hiánya; - Alacsony jövedelemtermelő képesség; - Többnyire gyenge minőségű szántók; - Kis vásárlóerő, gyenge helyi fizetőképes kereslet.
TERMÉSZET, KÖRNYEZET	<ul style="list-style-type: none"> - A település területén nincs jelentősebb légszennyező forrás; - a Torna patak és hullámtere az országos ökológiai hálózathoz tartozik; - Kiterjedt erdőterületek, amelyek egyben természeti területek is; - alacsony a nagyüzemi állattartásból eredő, a mezőgazdasági és az ipari eredetű környezet terhelés; - Gyurgyalag fészkelőhely a temető alatti löszfalban. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fásorok, mezővédő erdősávok hiánya; - Illegális hulladéklerakatok; - Kommunális eredetű felszíni és felszín alatti vízszennyezések; - Rekultiválandó kavicsbánya; - Szelektív hulladékgyűjtés hiánya; - 8. sz. főút káros környezeti terhelése a lakott területeken; - AZ apácatornai pulykatelepről folyamatos trágya és állati tetem illegális elhelyezése a településen.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET, TELEPÜLÉSKÉP	<ul style="list-style-type: none"> - Népi építészeti jellegzetességek; - Egyedi tájértékek, építészeti értékek; - Műemlék templom és szobor; - Esztétikus falukép; - Megújuló középületek; - Helyi védelemre érdemes településszerkezet; - Magas a zöldfelületek aránya; - Általában rendezett porták; - Jó minőségű utak; - Értékes zöldterületek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Föld feletti kábelek rontják a településképet; - Belterületi fásorok hiánya; - Építési telkek hiánya.
INFRASTRUKTÚRA – KÖZMŰVEK, KÖZLEKEDÉS	<ul style="list-style-type: none"> - Elektromos energia ellátás megoldott; - Gázhálózat teljesen kiépült; - Az ivóvíz és tűzvíz ellátás megoldott; - Megoldott a TSHZ gyűjtése és elszállítása; - Az elektronikus hírközlés rendszere kiépített; - Sűrű buszjáratok; - A belterületi utak nagy része aszfaltozott; - 8. sz. főút közelsége; - Tüskevár és Apácatorna között kiépített kerékpárút; 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem hasznosítottak a megújuló energiaforrások; - Rendezetlen mezőgazdasági dűlőutak; - Autópálya nincs a közelben; - Csapadékvíz-elvezető rendszer helyenként hiányos; - Kerékpárutak hiánya; - Kiépített parkolók hiánya; - Gázhálózatra való rákötések alacsony aránya; - Nincs kiépített szennyvízcsatorna-hálózat; - Jellemző a szennyvizek elszikkasztása.

IDEGENFORGALOM - ÜDÜLÉS	<ul style="list-style-type: none"> - A Somló közelsége; - Műemlék templom; - Országos jelentőségű- és védettségű természeti értékek találhatóak a kistérség területén; - Képes-fa; - Marcal medence természeti értékei; - Esztétikus településkép; - Vadászati lehetőség; - Községi szabadidőpark, mint kiegészítő vonzerő; - Vonzó, kellemes, pihenésre alkalmas település; - Fazekasság hagyománya; - Szálláslehetőség; - Falumúzeum megléte; - Tüskevár aktívan részt vesz a környék idegenforgalmi és kulturális életének szervezésében. 	<ul style="list-style-type: none"> - Elégtelen a turisztikai infrastruktúra a térség teljes területén (szállás, vendéglátás, kereskedelem, sport, szórakozás); - Nincs kerékpárút; - A kistérség turisztikai programjaiból hiányoznak a komplex turisztikai programok; - A programok a nyári időszakra koncentrálnak; - A helyi turizmus fejlesztése forráshiánnyal küszködik; - A települési, térségi turisztikai vonzerők marketingje alacsony intenzitású; - Kevés a helyi látnivaló; - Kicsi a szabadidős tevékenységek köre.
--------------------------------	---	---

	LEHETŐSÉGEK (O)	VESZÉLYEK (T)
REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR	<ul style="list-style-type: none"> - Nagyobb aktivitás kistérségen belül, nagyobb térségi összefogás; - Mikrotérségi kapcsolatok erősítése; - Központi szerep kialakítása a mikrotérségben; - Megyehatáron átnyúló kapcsolatok erősítése; - Térségi szintű projektekhez helyi fejlesztések létrehozása; - LEADER II. fordulóban aktívabb részvétel; - Mikrotérségi fejlesztési koncepció kidolgozása és a koncepció alapján összehangolt fejlesztések véghezvitele; - Körjegyzőség bővítése; - civil szervezetek erősítése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem valósul meg a térség települései közötti együttműködés; - Nemcsak a minőségi programok érik el a települést; - A térségi szintű fejlesztések elmaradnak; - A kistérségben nem tud megfelelő szerepet vállalni a település; - Továbbra is nagyváros központú marad a kistérség; - Pályázati lehetőségek kihasználatlanul maradnak; - Nem megfelelően átgondolt és a környező településekkel nem összehangolt fejlesztések történnek, amelyek hosszú távon kudarcba fulladnak.
TÁRSADALOM, DEMOGRÁFIA	<ul style="list-style-type: none"> - Szociális, gazdasági intézkedésekkel fiatalok/családok településen tartása/vonzása; - Helyi közösség aktivitásának növelése; - A községi rendezvényeken az összefogás erősítése, az aktív résztvevők számának növelése; - Civil szervezetek erősödése; - Vidéki élet felértékelődése; - Térségi rendezvények; - Szabadidős tevékenységek szervezése, megőrzése; 	<ul style="list-style-type: none"> - A gazdaság fellendülése nélkül a fiatalok és családok elvándorolnak; - Elöregedő népesség; - Szociális, oktatási intézmények tönkremenetele, megszűnése; - Nem megfelelő kommunikáció a civil, az önkormányzati és a gazdasági szféra között; - Építési telkek híján nem növekszik a lakosság szám.
TERMÉSZET, KÖRNYEZET	<ul style="list-style-type: none"> - Természeti értékek megőrzése; - Vizes élőhelyek visszaállítása; - Torna-patak revitalizációja; - Külterületi erdősítés, erdősávok telepítése; - A környezettudatos mezőgazdaság ösztönzése, a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Programban való részvétel; - a 8. sz. főút forgalma által érintett településrészek védelme (pl. védőnövényzet telepítése); - Mezővédő erdősávok, fasorok telepítése; - Illegális hulladéklerakás megakadályozása; - Intenzív szántóföldi művelés felváltása; - Talajvédelmi intézkedések bevezetése; - Természetközeli erdőterületek megtartása, védelme; - Helyi természetvédelmi területek kijelölése, védelme; - Térségi tájgondnokság létrehozása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Felszíni vizek további szennyezése; - Anyagnyerőhelyek rekultiválása nem történik meg; - Természeti értékek degradálódása; - A kiépülő M8-as gyorsforgalmi út káros környezeti hatása; - Kihaszírt maradványok a táji adottságok; - Romló talajminőség.

GAZDASÁG, IPAR, MEZŐGAZDASÁG	<ul style="list-style-type: none"> - Családi gazdaságok erősítése, fejlesztése (szakmai képzések, szaktanácsadás); - Uniós, országos, megyei, pályázati lehetőségek kihasználása; - M8 gyorsforgalmi út kedvező gazdasági hatásai; - Turizmus fellendülése; - Tájgazdálkodás kialakítása, terjesztése; - Állattenyésztés felélesztése; - Biogazdálkodás; - Gyümölcsstermesztés; - Új vállalkozások megtelepedése; - Település marketing és menedzsment tevékenység erősítése; - Minőségi termékek ösztönzése; - Regionális tájgondnokság létrehozása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A meglévő vállalkozások megszűnnek a településen; - Rossz termőtalajon való gazdálkodás; - Agrár-környezetvédelmi célú támogatások elmaradása; - Kistérségi fejlesztések elmaradása, lassúsága; - A vállalkozók versenyképtelenné válnak.
INFRASTRUKTÚRA, KÖZLEKEDÉS	<ul style="list-style-type: none"> - Gázvezetési rácsatlakozások számának növelése; - Belterületi csapadékvíz-elvezetési koncepció kidolgozása, a rendszer elemeinek kiépítése; - Térségi kerékpárúthálózat kiépítése; - Szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése; - M8 gyorsforgalmi út kiépítése; - 8. sz. főút lakott területet elkerülő nyomvonal-korrekciója; - 8. sz. főutat elkerülő Apácatorna-Somlójenő összekötő út kiépítése; - Somló-hegyre vezető Tüskevár-Somlójenő kerékpárút kiépítése; - Belterületi földutak burkolása; - Szelektív hulladékgyűjtés megszervezése, ösztönzése; - Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése; - Alternatív energiaforrások kutatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forrás hiányában tovább húzódik a szennyvízcsatorna kiépítése; - Külső források hiányában a környezeti infrastruktúra lassan épül ki, a környezettudatosság pedig nem javul;
ÉPÍTETT KÖRNYEZET, TELEPÜLÉSKÉP	<ul style="list-style-type: none"> - A jelenlegi településkép javítása; - Helyi védett épületek kijelölése (pl. plébánia, emeletes iskola); - Buszvárók felújítása; - Belterületi utak, közterületek felújítása; - További intézmények(óvoda, napközi) felújítása, akadálymentesítése; - Templom és egyházi épületek felújítása; - Helyi értékvédelmi rendelet megfogalmazása; - Új lakóterület kijelölése; - Mentőállomás építése; - Szépkorúak falva építése; - Egészségügyi központ építése; - További zöldterületi fejlesztések. 	<ul style="list-style-type: none"> - Közterületek nem megfelelő kialakítása, elhanyagolása; - Helyi védelemre érdemes épületek tönkremenetele; - Zöldterületi fejlesztések elmaradása; - A településképet rontó épületek épülnek; - A tervezett új lakóterület nem kapcsolódik szervesen a már beállt lakóterületekhez.
TURIZMUS, IDEGENFORGALOM	<ul style="list-style-type: none"> - A belföldi turizmus országszerte növekvő tendenciát mutat; - Növekszik az egészségturisztikai, illetve az aktív és alternatív turisztikai szolgáltatások iránti kereslet (Kerékpározás, ökoturizmus, lovaglás, vadászat, falusi turizmus stb.); - A táji, természeti, épített környezet adottságainak jobb kihasználása; - A kulturális kínálat bővítése; - A fazekasság hagyományának felélesztése; - Fazekas táborok szervezése; - Somló-hegyre vezető Somlójenő-Tüskevár kerékpárút kiépítése; - Szabadidőpark további fejlesztése; - Igényesebb szálláshelyek kialakítása; - 8. sz. főút menti vendéglátóhelyek megtelepedése; - További rendezvények szervezése; - Településmarketing fejlesztése; - Ajkai turizmusfejlesztési programhoz való kapcsolódás; - A Somló vidék turisztikai kínálatához való kapcsolódás, annak bővítése; - Kerékpárutak kiépítése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Komplex térségi turisztikai program híján Tüskevár nem lesz képes egyedül növelni a településre látogató turisták számát; - Nem megfelelő program megfogalmazása esetén a térség települései egymás riválisaivá válhatnak; - Sérül a természeti környezet, a meglévő értékek eltűnnek; - Nem alakul ki semmilyen vendégfogadásra alkalmas lehetőség.

3. LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAK, TÜSKEVÁR JÖVŐKÉPE...

Tüskevár elsődleges célja a meglévő adottságainak feltárása, s azok hasznosítása lehet. Ezek alapján a Tüskevár a jövőben az alábbi területeken tűzhet ki maga elé elérhető célokat:

- A közeli Somló-hegy a térség legfőbb turisztikai vonzereje. A térség településeivel összhangban, egymást segítve, kiegészítve kell minél szélesebb turisztikai kínálatot kialakítania Somló vonzerejére építve, amelyben Tüskevár is jelentős szerepet vállal;
- Az épített és kézműves örökség számbavétele védelme, folyamatos ápolása és fejlesztése;
- A mezőgazdasági termelés átalakítása, ökológiai alapokra való helyezése, a hagyományoknak megfelelő tájhasználat, amely lehetővé teszi olyan termékek előállítását, amellyel a termelők versenyképesek lehetnek;
- A kiterjedt erdőterületek adta lehetőségek kiaknázása;
- A kiváló közlekedési kapcsolatok adta lehetőségek további kihasználása;
- A természeti erőforrások megőrzése, a környezettudatos szemlélet erősítése a vidéki gazdaság hatékonyságának és versenyképességének érdekében;
- A napi feladatok megosztásában és a fejlesztésekben a térség felemelkedéséhez legmegfelelőbb kapcsolatokat, társulati formákat kell létrehozni, s azokban tevékenyen részt venni.

Tüskevár a környező településekhez képest sok tekintetben jobb adottságokkal, több lehetőséggel rendelkezik, mindez a térségi fejlesztés vezetőjévé, irányítójává teheti. A fejlődéshez azonban a szomszédos településekkel való összefogásra, komplex átgondolt fejlesztési projektekre van szükség annak érdekében, hogy a megvalósuló fejlesztések erősítsék egymást és semmiképpen se jelentsenek konkurenciát egymásnak. Tüskevárnak tehát épp annyira szüksége van a környező településekre, mint azoknak órá. A feladat a már megindult együttműködési folyamatok erősítése és továbbvitele, különös figyelemmel arra, hogy a fejlesztések mikrotérségben elosztva történjenek és mindenki egyaránt élvezhesse előnyeit és egyaránt viselje a terheket.

A fentiek fényében Tüskevár a mezőgazdaság adottságait jól kihasználó és erre épülő gazdasági tevékenységeket fejlesztő, kialakító, élhető, fenntartható település lehet. Fontos, hogy sikerüljön a többi településsel együttműködve komplex térségi fejlesztéseket végrehajtani. Tüskevárnak és a környező településeknek meg kell találnia az Ajkai kistérségen belül önálló arculatát, prioritásait, a fő fejlesztési irányokat. A Somló közelségét kihasználó szelíd turizmus településre csalogatása, a vizes élőhelyek visszaállítása, az ökológiai adottságok kiaknázása és a hagyományos mezőgazdasági termelés visszaállítása önállóan, települési szinten nem lehetséges. A közösen kimunkált fejlesztési elképzeléseken belül Tüskevár szerepét is tisztázni kell és meg kell határozni feladatait. A fazekasság hagyományával és az azt bemutató múzeummal, az egyre több zárandokot vonzó Képesfa segítségével és a 8. sz. főút biztosította kedvező közlekedési kapcsolataival egyedi, különleges szerepet kaphat. Felemelkedésének záloga azonban mindenképp az összefogás.

Lehetőséget kell teremteni a térség fejlesztési koncepciójába illő gazdasági társaságok megtelepedésére, hiszen a mezőgazdasági termelés és a falusi turizmus nem nyújthat mindenkinek biztos megélhetést, illetve nem segíti kellő mértékben a fiatalok településen maradását. Épülhet továbbá olyan háziipar jellegű gazdasági tevékenység az átmenő forgalomra és a térségi turizmusra, amely kiszolgálja az idelátogatók igényeit, valamint megteremtenék az alapot a családi gazdaságok kialakulásához. Szükség van a tradicionális, de sajnos szinte teljesen letűnt fazekas mesterség felélesztésére, a hagyományok felelevenítésére is. A helyi árusítás szintjéről továbblépve lehetne piacra is termelni, hiszen ezekre a termékekre egyre nagyobb a kereslet itthon és külföldön is.

Mindezek alapján legyen az elérendő cél a Tüskevár meghatározó mikrotérségi szerepének erősítése mellett a természeti környezethez, adottságokhoz jól illeszkedő, környezetkímélő, ökológiai szemléletű mezőgazdaság megteremtése, meghonosítása; további vállalkozások megtelepedésének segítése; helyi kézműipar felélesztése és fejlesztése; a jelentős átmenő forgalomra épülő szolgáltatások és vállalkozások megtelepedésének ösztönzése; a somlói borturizmushoz kapcsolódó és azt kiegészítő turizmus megerősítése, hagyományörző, értékörző, minőségi idegenforgalom megvalósítása, ezáltal egy fejlődőképes, élhető, egyben közösségként továbbélő település „megteremtése”.

4. FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

E fejezetben kerülnek megfogalmazásra azok a településfejlesztési célok és feladatok, melyek megvalósulása az előbbiekben megfogalmazott jövőkép bekövetkezéséhez elvisz.

4.1. REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, TÉRSÉGI SZEREPKÖR

Túskevár az Ajkai kistérség aprófalvas térségének egyik települése. A kistérségben Ajka központi szerepe mellett második pólusként működik Devecser. Ezt támasztja alá a közelmúltban történt sikertelen kezdeményezés az Ajkai kistérségből kiválva, a Devecseri kistérség létrehozására. Túskevár kistérségben betöltött szerepe jelenleg nem számottevő, ám a mikrotérség életében fontos szerepet játszik, s a tervezett mentőállomás és egészségügyi központ kiépítésével kistérségi szerepe jelentősen megnőhet. Ez köszönhető hagyományos mikrotérségi központi szerepének, a környező településekhez viszonyított nagyobb méretének és kedvező közlekedési kapcsolatainak. Túskevár a körjegyzőséghez tartozó Apácatorna és Kisberzsény életében is több szempontból (alapfokú oktatási, igazgatási) központi szerepet tölt be.

A körjegyzőség települései mellett fontosak a Somlóval való kapcsolatai is. A Somló-hegyen területtel rendelkezők között találni túskevári lakost is, s a település Somló menti településekkel való közösségének is vannak történelmi hagyományai, amely kapcsolatok Somlójénővel és Somlívásárhellyel a legszorosabbak. E kettős lehetőséget kihasználva kell fejlesztéseit és kapcsolatait irányítania a Túskevárnak. Ha Túskevár be tud kapcsolódni a somlói fejlesztésekbe nemcsak a saját, hanem a környező falvak fejlődését is fellendítheti.

Túskevár fejlődését tehát hosszabb távon meghatározza, hogy a Somló-hegyen milyen fejlődési irányok mutatkoznak a gazdálkodás, az értékvédelem, a turizmus területén. Egyedül a település nem lehet képes ezen irányok meghatározására, ehelyett a somlói és a kistérségi érdekeket védő települések összefogására van szükség, melyek aktívan alakítják minden téren a gazdasági, a társadalmi és a környezeti folyamatokat.

Túskevár tagja még az Új Atlantisz kistérségi társulásnak.

Az Európai Unióban a térségi, kistérségi együttműködések alapuló, több település összefogásával létrejövő, illetőleg egymás programjaihoz kapcsolódó projektek többszörös előnyt élveznek. A benyújtható pályázatok, az elnyerhető pénzek jelentős hányada térségi projektekre vonatkozik. Ezért többszörösére nő egy-egy kistérségi, mikrotérségi társulás szerepe, a társulás munkájába való bekapcsolódás fontossága. A kistérségi kapcsolatok nem csak a közös pénzszerzés, működés, de tapasztalatátadás, információcsera szempontjából is jelentősek. Az elkövetkezendő években a partnerséget jól értelmező, és együttműködésre kész települések a többiekhez képest jelentős előnyhöz juthatnak. Az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a térségi szinten gondolkodók és tenni akarók sokkal nagyobb ütemben fejlődnek. Ez Túskevár esetében kiemelt fontosságú, hiszen az Ajkai kistérség aprófalvas nyugati részén fekszik, ahol a települések önállóan nem képesek látványos fejlődésre. Ebben azonban a települési önkormányzatoknak kell kezdeményező szerepet vállalniuk, amennyiben a szándék megvan az együttműködésre. A térség falvainak meg kell fogalmaznia a közös fejlődésük irányát és egymást támogatva kell előre haladniuk.

Túskevár tagja a Somló-Marcalmunte-Bakonyalja LEADER akciócsoportnak. A települések önkormányzatai, vállalkozói és civil szervezetei 2006-ban közösen elkészítették az akciócsoport Helyi Vidékfejlesztési Tervét, amely általános és speciális célkitűzésekkel a „A vidéki életmód értékeinek megőrzése”-t tűzte ki célul. A települések, a közösség minden tagjának azon kell munkálkodnia, hogy a tervben megfogalmazott célkitűzések minél hamarabb és minél tökéletesebben megvalósuljanak, így elősegítve a térség felzárkózását, felemelkedését, s hogy a LEADER 2. fordulójában a fejlesztésekre építve további eredményeket érhessenek el.

Túskevár mikrotérségi és térségi szerepét tovább növelheti a területére tervezett, rövidesen megvalósuló mentőállomás, valamint előkészítés alatt álló egészségügyi központ és a jelenleg csak ötlet szinten megfogalmazódott szépkorúak falvának megvalósulása. Fontos azonban megjegyezni, hogy a felsorolt intézmények magvalósítását a szolgáltatásokra való igények felmérése és a fenntarthatóságukat biztosító konstrukciók kidolgozása kell, hogy megelőzze. A térségi igényeket kielégítő intézmények sikeres működése csak rendkívül körültekintő tervezéssel biztosítható.

4.2. NÉPESSÉG, DEMOGRÁFIA

A településen jelenleg 604-en élnek. A népesség száma az 1900-as évek eleje óta folyamatosan csökken, ám az ezredforduló óta évről-évre apránként emelkedik. Mint a térség minden települését, így Túskevárt is hátrányosan érintette, hogy az utóbbi két-három évtizedben a fiatal, képzett lakosság nagy része a regionális központokba költözött. Helyben leginkább a szakképzetlen, illetve az idősebb emberek maradtak, bár a település korszerkezete nem mutat rosszabb képet a megyei átlagnál.

Célul kell kitűzni a jelenlegi lakosságszám megtartását, illetve növelését, a fiatalok településre való vonzását. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha megfelelő gazdasági, infrastrukturális, szociális háttér biztosítja az itt élő fiatalok megélhetését, jó közérzetét, valamint kötődését a településhez. A cél eléréséhez egy komplex, elsősorban a társadalmi és gazdasági problémákra választ adó stratégia kidolgozása szükséges, amely nem csak Túskevárra, hanem az egész térségre kiterjed.

A népesség településen tartásának másik alappillére a minőségi lakókörnyezet, valamint a településen elérhető minél szélesebb körű szolgáltatások biztosítása, illetve ezek gyors elérhetősége. Ehhez remek alapokat nyújt a megújult iskola, az óvoda és a napközi otthon tervezett felújítása, illetve bővítése, a készülő mentőállomás, valamint a jelentős fejlesztést jelentő egészségügyi központ létrehozása. A környező településekkel együttműködve tovább kell keresni az intézményi fejlesztések lehetőségeit. Megnyugtató választ kell továbbá találni az idősek ellátásának kérdésére, akár térségi idősek otthona vagy a korábban már felmerült szépkorúak falvának építésével. A növekvő lakosságszám és az építési telkek rendkívül alacsony száma szükségessé teszi új lakóterületek kijelölését, ennek lehetőségét, illetve a szépkorúak falvának lehetséges helyét a településrendezési tervnek kell megtalálnia.

Túskeváron a térség többi szereplőjével – települések, civil szervezetek, vállalkozások stb. – térségi szinten kell megteremteni a feltételeket. Elengedhetetlenül fontos mindehhez a helyi civil társadalom fejlesztése, a vidéki lakosság érdekeinek a képviselése, az önkormányzatok a lakosság együttműködése. Túskeváron a civil kezdeményezések száma egyre növekszik és az aktív sportéletnek köszönhetően erős a települési közösség. A civil társadalom fejlesztése garancia arra, hogy az egyes emberek is – a civil szervezeteken keresztül – képviselni és érvényesíteni tudják érdekeiket, képesek legyenek megvalósítani céljaikat.

Túskevár identitástudata erős, de tovább kell fejleszteni. A településen működő civilszervezetek részt tudnak venni ezen programok folytatásában, melynek eleme lehet a turisztikai átképzés, az értékek megismerése stb.

4.2.1. Oktatás, szociális ellátás, szociálpolitika

Túskevár, Apácatorna és Kisberzsény körjegyzőséget alkot, a körjegyzőség központja Túskevár. Sem Apácatornán, sem Kisberzsényben nem található alapfokú oktatási intézmények. A közelmúltban bővített, korszerűsített túskevári iskola hosszútávon képes kielégíteni az oktatás felé támasztott igényeket. A településen óvoda is található, amelynek felújítása, bővítése tervezett. Sajnos, ahogy a térség minden iskolája, a túskevári iskola is létszámihiánnyal küzd, ezért hosszú távú stratégiát kell kidolgozni, lehetőleg a térség falvaival közösen annak érdekében, hogy az intézmény működése hosszú távon biztosítható legyen, a tanulók létszáma ne csökkenjen és a tanulók oktatása megfelelő színvonalon folyjon.

Túskeváron házi orvos és fogorvos is rendel, aki Apácatorna és Kisberzsény lakosságát is ellátja. Összevont orvosi ügyelet Devecserben működik. Az idősek ellátását szolgáló intézmény azonban jelenleg nem működik a településen, de felmerült egy szépkorúak falva építésének lehetősége. A település középszintű egészségügyi és szociális ellátás terén főleg Ajkára és Pápára támaszkodhatnak.

Tekintve, hogy az aprófalvas térség nagyarányú népességnövekedése nem várható, a szociális és oktatási ellátás mértékének látványos bővülése irreális elvárás. Ezért elsősorban a meglévő intézmények fenntartására és a hiányzó szolgáltatások térségi összefogással történő biztosítására kell hangsúlyt fektetni, amelyben Túskevár, a kedvező elhelyezkedésének köszönhetően, az eddigiekhez hasonló fontos szerepet tölthet be. Mivel a település, a térség lakossága öregedő képet mutat, és jelenleg nincs a környéken idősek otthona, fel kell mérni az idősek ellátására alkalmas térségi intézmény iránti igényeket.

4.3. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, TÁJI ADOTTSÁGOK

Túskevár területhasználatát a szántó és erdőterületek szinte azonos arányú dominanciája jellemzi. Igen kevés a gyepterület és a mezővédő erdősáv, fasor a területen. A megyei területrendezési terv útmutatásait figyelembe véve a településrendezési terv készítésekor kiemelt figyelmet kell fordítani az extenzív mezőgazdasági területek kijelölésének lehetőségére.

A következő évek legfontosabb célja és feladata az értékes természeti és mezőgazdasági területek állapotának megőrzése, az érszerű terület és tájhasználat kialakítása és erősítése, továbbá a település területén található sebezhető táji és védett természeti értékek, adottságok védelme.

A természeti, táji adottságok megőrzése érdekében a környezetszennyező tevékenységeket (kommunális hulladéklerakó, trágyatárolók) meg kell szüntetni, illetve a lehető legminimálisabb szintre kell csökkenteni. A felhagyott anyagnyerőhelyeket és illegális szemétkerakókat rekultiválni kell.

A természeti táji adottságokat alapul véve kell a mindennapi életet és a turisztikai fejlesztéseket alakítani, irányítani.

4.3.1. Vízgazdálkodás, vizek védelme

A vízminőség-védelem alapvető célja, egyrészt a felszíni és felszín alatti vízkészletek megőrzése, másrészt az élővizeknek, mint az ember természeti környezetének, és a táj jellegét meghatározó tényezőnek a megőrzése, fenntartható használatának biztosítása. Ennek érdekében fontos a felszíni vízfolyások és a talajvízkészletek minőségi jellemzőinek javítása, az aktuális és potenciális szennyezőforrások számának és az általuk kibocsátott szennyezőanyagok mennyiségének csökkentésével.

Tüskevárnak ki kell dolgoznia a vízgazdálkodására vonatkozó fejlesztési koncepcióját, melynek ki kell térnie a felszíni és felszín alatti vizek, a település területén található vízkészletek és a csapadékvizek kezelésére is. Egy vízgazdálkodási terv vagy koncepció ideális területi hatálya minden bizonnyal meghaladja a település közigazgatási területét, ezért kezdeményezni kell egy térségi terv kidolgozását. Csak egy ilyen dokumentum birtokában lehet felelősséggel megkezdni a belterületől északra tervezett tó felduzzasztását.

A településen folyó csatornák és a Torna-patak megőrzése érdekében fokozottan ügyelni kell a mezőgazdálkodás során a műtrágya használatra. A talajtermékenységet segítő anyagok használatával mindig be kell tartani a helyes mezőgazdasági gyakorlat szabályait, hogy elkerülhető legyen a felszíni vízfolyások szennyezése.

A Torna-patak és környezetére revitalizációs-rehabilitációs tervet kell készíteni. A terven megoldást kell adnia a meglévő szennyezőforrások felszámolására, a patak szennyezett vízének megtisztítására. Foglalkoznia kell továbbá a természetközeli állapotok visszaállításának lehetőségével, a fölösleges műszai létesítmények átépítésével, esetleges bontásával és a mederburkolat eltávolításának lehetőségével. A revitalizációs terv tartalmát a településrendezési terv készítése során figyelembe kell venni, hiszen a revitalizáció nem csupán a vízfelületre, hanem a vízfolyás közvetlen környezetére is kiterjed, pl. puffer zónák létrehozásával. Amennyiben a vízminőség lehetővé teszi a régi természetes vízjárta területeken kisebb tavakat kell létesíteni.

A településen működő major trágyaelhelyezését a környezetvédelmi előírásoknak megfelelően kell megoldani, továbbá meg kell akadályozni, hogy az apácatornai pulykatartó telepről továbbra is illegálisan rakjanak le állati tetemeket és trágyát Tüskevár területén.

Tüskeváron a talajvíz szennyeződését legnagyobb részt a lakossági szennyvízelhelyezés megoldatlansága okozza. Megoldást jelentene tehát a csatornahálózat kiépítése, valamint annak megvalósításáig a zárt rendszerű közműpótlók alkalmazása.

Tüskevár csapadékvízvezetése sem tekinthető megoldottnak. A település csapadékvízvezetésének teljes körű megoldására, a hálózat felmérése és egy koncepció kidolgozása után, mielőbb ki kell dolgozni a csapadékvízvezetési terveket.

4.3.2. Tájhasználat, mezőgazdaság

Tüskevár tájhasználatát a szántó és erdőterületek jellemzik. Az erdőterületek alapvetően a település déli, míg a szántó területek zöme a település északi részén található. A település déli területei a kiterjedt összefüggő erdővel és a település legfontosabb vízfolyásával, a Torna patakkal képezik Tüskevár legfontosabb természeti értékeit, ezért az erdőterületek megtartása és növelése mellett a patak menti gyepterületek védelmét és visszaállítását kell szem előtt tartani.

A település jelenleg monokultúras szántóföldként hasznosított, északi, alacsony jövedelmező képességű területeinek egy részén művelési ág váltás javasolt. Lehetséges alternatíva lehet a gyümölcsstermesztés, a kertészeti termékek előállítás, a biogazdálkodás, a gyepgazdálkodás és az erdőtelepítés. Célként kell kitűzni a parlagterületek csökkentését, a gyenge termőhely adottságú mezőgazdasági művelésre gazdaságtalan területek erdősítését, gyepesítését. Extenzív, alacsony eszközigenyű termelésre kell törekedni azokon a területeken, ahol a termelés a természeti adottságok és viszonyok következtében csupán szerény mértékű jövedelmezőséget biztosít. E területeken való gazdálkodás jövedelemkiegészítő állami támogatással fenntartható, de támogatás nélkül nem lenne életképes. Itt őshonos állatok tartásának felújítása javasolható. Mindezen tervek megvalósításához EU pályázatokon jelentős támogatás vehető igénybe.

A talaj termőképességének megőrzése, a degradációs folyamatok mérséklése biztosíthatja a térség mezőgazdasági termelésben betöltött szerepének a fenntartását. Az állandó vízborítottság, a csapadékvíz és talajvíz elvezető rendszer hiányosságai, a szélereziónak kitett termőföld, a mezővédő erdősávok hiánya és a kis területre terjedő gyepesítés a talaj-degradációs folyamatok mellett gazdasági hátrányokat is eredményez. A

helytelen tápanyag utánpótlás elkerülésére előtérbe kell helyezni a szerves- és hígtrágyák használatát, ezzel is csökkentve az állattartó telepek környezetterhelő hatását.

Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni a térségi szemlélet fontosságát a mezőgazdasági termelés szerkezetének és a tájhasználat változásainak tervezésekor. Ugyanúgy, mint a turizmus, a gazdaságfejlesztés vagy éppen az oktatás fejlesztés területén, a tájhasználat átalakításakor is a térségi szempontok figyelembevételével kell cselekedni.

A szocialista nagyüzem következtében eltűntek az évszázados hagyományokból eredő, körfolyamatokra épülő, alacsony energia-bevitelű rendszerek, feleslegessé váltak a tájhoz illeszkedő gazdálkodási rendszerek és a tájfajták éppúgy, mint a hagyományos gazdálkodáshoz értő emberek. A térség településeinek jövője szempontjából a legkedvezőbb a hagyományos gazdálkodás újjáélesztése lenne, amely magasabb fejlődési fokon visszaállítaná az alacsony energiaigényű, többfunkciós tájhasználatot. Az iparszerű mezőgazdasági termelés visszafordítására azonban anyagi támogatás nélkül kevés az esély. Ezért van szükség az EU azon agrárkörnyezetgazdálkodási támogatásainak tudatos igénybevételére és a tájhasználat, a környezetgazdálkodás térségi szintű, komplex programjainak kidolgozására. Ehhez azonban a településrendezési terv, csupán a térség kisebb elkülönített területeit, egy-két, helyenként három település közigazgatási területét szabályozó eszközei nem megfelelőek. Sokkal alkalmasabb lenne erre a szerepre egy szervezet, egy térségi tájgondnokság létrehozása. A térségi tájgondnokság komplex, a térségre átgondolt fejlesztési stratégiának megfelelő koordináló feladatot láthatna el, amire a mindennapi gondokkal küzdő és megfelelő szakemberrel nem rendelkező önkormányzatok jelenleg nem képesek. A szervezet célja a térségben élő mezőgazdasággal foglalkozók szakmai segítése, a természeti értékek védelme és annak a termelés során való megőrző hasznosítása, a jövedelemtermelő képesség javítása, a különböző pályázati, támogatási források megszerzésének elősegítése, a meglévő természeti gazdálkodási, kulturális, néprajzi, települési értékek megőrzése és a kornak megfelelő újragondolása térségi szinten.

Egy ilyen szervezet létrehozását mindenképpen a térség önkormányzatainak kell kezdeményeznie.

Újra kell éleszteni a hagyományos gazdálkodást, háztáji állattartást és azok feldolgozását, s így tájjellegű élelmiszerek előállítását. Ezenfelül a vizes élőhelyek visszaállítása, a táj gazdagítása is fontos lenne. Mindez segítheti a turizmus fellendülését is. A térségi szinten átgondolt és megtervezett lovagló-, turista és kerékpárutak, természetközeli tájrészletek kialakítása vonzóbbá teszik Tüskevár külterületét.

4.3.3. Levegőminőség védelme

A levegőminőséggel kapcsolatos legfontosabb feladat a jó levegőminőségi állapot fenntartása, esetleg további javítása. Ennek érdekében elsősorban a közlekedésből származó, valamint a mezőgazdasági eredetű porszennyezést, a lakossági fűtésből eredő szennyezést, valamint a levegő biológiai eredetű terhelését szükséges csökkenteni.

A 8. sz. főút forgalma közvetlenül érinti a település belterületének egy részét, a főút forgalmának hatásairól azonban nincsenek mért adatok. Cél, hogy a 8. sz. főúton áthaladó forgalom ne terhelje a települést, ezért a forgalom hatásának értékelését követően, amennyiben szükséges, csökkenteni kell az útnak a település életére gyakorolt káros hatásait. Amennyiben a 8. sz főút gyorsforgalmi úttá való fejlesztésének tervei készülnek mindenképpen meg kell hozni a megfelelő zaj- és rezgésvédelmi intézkedéseket, és elsődleges célként kell meghatározni, hogy az átmenő forgalom ne terhelje a települést.

Az önkormányzat kezelésében közel 26 km szilárd burkolat nélküli mezőgazdasági út áll. A település porterhelésének csökkentése érdekében a mező- és erdőgazdasági utak folyamatos karbantartásáról, javításáról, korszerűsítéséről gondoskodni kell.

Tüskeváron a lakosság alig 20%-a kapcsolódott a kiépített gázhálózatra. Ennek okát elsősorban a rákötés költségeiben, illetve a lakosság multiváltságának hiányában kell keresni. A lakossági fűtésből eredő légszennyezés csökkentése érdekében ösztönözni kell a lakosságot a gázbekötések növelésére.

A levegőtisztaság védelme érdekében a települési zöldfelületeket mindenképp fenn kell tartani és véderdősávokat, illetve a külterületi dűlőutak mentén fasorokat kell telepíteni elsősorban a település északi, elsősorban szántóként hasznosított területein.

4.3.4. Természet-, és tájvédelem, környezetvédelem

A természetvédelem célja az országos és helyi védelemre érdemes természeti értékek feltárása, megőrzése és bemutatása, valamint a természeti folyamatok zavartalan működésének biztosítása. Az ökológiai kapcsolatok

működése érdekében növelni kell a természetszerű élőhelyek területi kiterjedését, ami a táj esztétikai értékének növeléséhez is hozzájárulhat.

A települési környezet védelmének fontos eszközei a környezetvédelmi vonatkozású rendeletek, amelyek fontos szerepet játszhatnak a meglévő környezeti konfliktusok kezelésében és az új környezeti problémák megelőzésében. Ezért javasolt a már meglévő környezetvédelmi rendelet folyamatos felülvizsgálata, s az újabb környezetvédelmi jogszabályi előírások figyelembevételével történő módosítása.

A település jelenlegi erdősültsége meglehetősen magas (40%), ami elsősorban a település déli részére koncentrálódik. E déli terület Túskevár természeti, élővilág szempontjából legértékesebb része, az itt élő és honos növény- és állatfajok élőhelye. Védelme, megőrzése nem csak a táji szépség értéke szempontjából, hanem az élővilág természetes élőhelyként is fokozott figyelmet érdemel.

Túskeváron szántóterületek elsősorban a belterülettől északra találhatók. A túskevári szántóterületek a környező települések földjeinél valamivel jobb minőségűek (18 AK körüli értékűek). A jövőben feltétlenül szükséges lenne az utak mellé fasorok, erdősávok telepítése az élővilág védelme, illetve az éghajlatváltozás hátrányainak csökkentése érdekében, illetve növelni kellene a gyep, illetve erdőterületeket.

Igen fontos továbbá a kistérség, így Túskevár számára is a Torna-patak revitalizációja, az ökológia és fenntarthatóság vezérelte vízgyűjtő rendezés. A vizes élőhelyek, természetközeli növényzet visszaállítása, az EU víz keretirányelvének megfelelő ökológiai revitalizáció. A fenntartható, integrált vízgyűjtő-gazdálkodási program és a Torna patak mentén létrehozott tavak a tájhasználatot is kedvezőbb irányba változtathatják, helyi társadalmi, települési, ökológiai és turisztikai igényeknek megfelelően figyelemmel a táji- és falusi hagyományokra. Az érintett települések, gazdálkodók és civil szervezetek, vízügyesek, környezetvédők, szolgáltatók stb. összefogására van szükség a jobb állapotok elérésére, melynek háttérintézményét egy Vízgazdálkodási társulás létesítése jelenthetné a vízkeret-irányelvnek megfelelően.

A környezet védelme, a meglévő környezeti értékek megóvása és a gentartható gazdálkodás alapfeltétele a társadalom minden rétegére kiterjedő környezeti nevelés révén történő környezettudatosság kialakítása.

4.4. ÉPÍTETT KÖRNYEZET, MŰVI KÖRNYEZET, ÉPÍTETT ÉRTÉKEK VÉDELME

A települési és épített környezet további fejlesztésének célja és feladata egy kedvező környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező, kevés környezeti stresszhatást eredményező települési környezet fenntartása, amely a település lakosainak kellemes életfeltételeket biztosít, esetleg turisztikai szempontból is vonzerővel bír.

A településen található országos védelem alatt álló templom mellett, található olyan építészeti, településképi, településszerkezeti, táji környezeti elemek, amelyek védelme az önkormányzat kiemelt feladata. Ezen értékek túlnyomó része jelenleg nem áll semmiféle védelem alatt, ezért megőrzésük helyi védelem alá helyezéssel biztosítható. A helyi értékvédelemről a képviselőtestület külön értékvédelmi rendeletben rendelkezhet, amelyet a településrendezési terv értékvizsgálati munkarésze, illetve az örökségvédelmi hatástanulmány alapozhat meg. A helyi védelem alatt álló épületek tulajdonosait érdekeltté kell tenni abban, hogy épületeiket igyekezzenek eredeti formájukban megőrizni, és segíteni kell őket abban, hogy felismerjék lakóházaik értékeit és büszkéek legyen a tulajdonukban levő értékre. Az üresen álló, pusztuló helyi védett épületek megőrzésének záloga azok funkcióval való megtöltése, turisztikai célokra való hasznosítása. Az önkormányzatnak törekednie kell a védett épületek némelyikének megszerzésére és hosszú távú hasznosítására. Ezen felül a településrendezési tervnek gondoskodnia kell arról, hogy az újonnan építésre kerülő épületek mind tömegükben, mind részletképzésükben illeszkedjenek a történelmileg kialakult településképhez. A vonzó, hangulatos településképek megőrzése és továbbfejlesztése segíthet a turisztikai vonzerő növelésében is. Indokolt lehet továbbá a településképek összhangjának megtartása érdekében az adottságokhoz alkalmazkodó és a hagyományokat tiszteletben tartó épületminták kidolgozása is.

Napjainkban készült el a község új iskolaépülete, tervezett továbbá az óvoda és a napközi átépítése, illetve egy mentőállomás és egy egészségügyi központ, valamint hosszú távon egy szépkorúak falva építése is. Az új épületeket úgy kell megtervezni és kivitelezni, hogy azok léptéke illeszkedjen a falusi lakóházakéhoz, fontos továbbá, hogy az épületet használók igényeit maradéktalanul kiszolgálja, s jól használható, népszerű közösségi terek jöjjenek létre.

A településképek javítása érdekében fontos még az a közterületek fejlesztése, az utcabútorok egységes kialakítása, amelyeket ugyancsak egy egységes szemlélettel elkészített közterületalakítási tervvel érdemes magalapozni, hiszen a közterületek kialakítása és használhatósága elsődleges szempont a település megítélésékor.

4.5. INFRASTRUKTÚRA

4.5.1. Közlekedés

A megyei Területrendezési Terv Tüskevár térségében több jelentősnek mondható fejlesztési javaslatot tesz a közlekedési hálózat fejlesztésére. Az egyik legjelentősebb fejlesztési javaslat a községek közigazgatási területét átszelő M8-as gyorsforgalmi út. A megyei terv szerint Veszprém megye területén a 8. sz. főút teljes hosszon megszűnik, mint főút: egyes szakaszai gyorsforgalmi úttá fejlődnek, más szakaszai viszont a térség kiszolgálását, forgalomelosztását fogják szolgálni. A Szerkezeti Terv alapján a települések közigazgatási területén a tervezett gyorsforgalmi út új, a települést északról elkerülő nyomvonalon került megtervezésre. A megyei tervben tervezett nyomvonal megvalósulása esetén a borvidék szerves részét alkotó települések gyakorlatilag el lesznek vágva a megélhetést adó hegytől. Az egyébként is laza kapcsolat erősítése és a Somló védelme érdekében, a gyorsforgalmi út végleges nyomvonalának meghatározása előtt, egy tanulmányterv keretében meg kell vizsgálni a Somlójenőt, Somlővásárhelyt délről megkerülő nyomvonal kialakításának műszaki és gazdasági lehetőségét is, mely Tüskevár külterületét is érintheti.

Emellett a megyei terv javaslatai között szerepel Tüskevárból dél-keleti irányban kiinduló tervezett országos mellékút, amely nagytávon biztosítana kapcsolatot a Gyepűkaján – Dáka között tervezett térségi jelentőségű mellékúttal, valamint a Kisberzsény és Veszprémgalsa között lévő önkormányzati kezelésű településközi út országos mellékúttá való fejlesztése.

Tüskevárt nem érinti az országos kerékpárút törzshálózat és sem az OTRT, sem a Veszprém megyei Területrendezési Terv nem vonja be a települést az országos, a regionális illetve a térségi kerékpárút hálózatba. A település nem rendelkezik kiépített kerékpárutakkal, így a kerékpáros forgalom jelenleg a település útjait tudja csak használni. A kerékpárutak fejlesztését elsősorban a térségben várhatóan fellendülő idegenforgalom indokolja. A kedvezőtlen helyzet feloldása érdekében a településrendezési tervben a településeken belüli kerékpárutak kijelölése mellett ki kell jelölni azokat a külterületi utakat, dűlőutakat, amelyek a helyi-kistérségi kapcsolatok és az országos hálózat elérése érdekében kerékpáros nyomvonalként hasznosíthatók. Kiemelten kell kezelni a települést Somlójenővel összekötő, a 8. sz. főutat elkerülő közút és kerékpárút kérdését. A kerékpárutak kiépítése mellett, megfelelően kijelölt, táblákkal ellátott kerékpáros útvonalak is lendíthetnek a kerékpáros közlekedés mértékén. Az egyre növekvő kerékpáros közlekedés kiszolgálására is figyelmet kell fordítani pl. kerékpártárolók, útbaigazítótáblák vagy éppen rámpák elhelyezésével.

4.5.2. Közműellátás, környezetvédelem

A település hosszú távú céljai között kell szerepeljen a település összközművesítése, valamint a kiépült és majdan kiépülő közművek rácsatlakozásainak elősegítése és ösztönzése.

A települési infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos legfontosabb feladat a szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése.

A kiépített gázhálózatra való folyamatos rákötések támogatandók, hogy a jelenlegi fűtési mód korszerűbb rendszerre váltható legyen.

A felszíni vízelvezetés fejlesztésével, zárt rendszerűvé alakításával és a járdák teljes körű kiépítésével kedvezőbb településkép jöhet létre, ez a nagyobb zöldfelületi arány kialakítása miatt is fontos. A település területére vízelvezetési terv készítenőd.

A hagyományos energiahordozók árának jelentős emelkedése és a környezetvédelmi igények fel fogják értékelni a megújuló energiaforrásokat (pl.: a szél energiája, napenergia, termálvíz). Emiatt a megújuló energiaforrások hasznosítása érdekében a település, de főleg a kistérség vezetésének egy olyan hosszú távú koncepciót szükséges kidolgoznia, amely részletesen feltérképezi a térségben található megújuló energiaforrásokat és javaslatot ad azok megfelelő hasznosítására. Előtérbe kell helyezni a megújuló energiaforrások használatának ösztönzését, valamint az ismert költséges beruházások potenciális befektetőinek megkeresését.

4.5.3. Hulladékgazdálkodás

A települési szilárd hulladékok gyűjtését, szállítását és kezelését heti rendszerességgel a Győri Kommunális Szolgáltató Rt. végzi. A hulladékok lerakása a Somlójenő területén lévő hulladéklerakóban történik. Tüskevár még nem tagja aktív hulladékkezelő rendszernek, de 161 másik településsel együtt csatlakozott az Észak-balatoni Regionális Hulladékgazdálkodási rendszerhez, amely Európai Unió támogatással kívánja a nagyobb térség kommunális hulladékkezelését megoldani.

A településen korábban használt kommunális hulladéklerakó részleges reaktiválásra került, egyengetéssel és földtakarással. Néhány helyen azonban az utak mentén időnként található kisebb-nagyobb hulladéklerakatok, amelyek megszüntetéséről gondoskodni kell és meg kell akadályozni az illegális hulladéklerakást. A környezettudatosságra való nevelés érdekében például társadalmi munkaként a lakossági is részt vehetne a mezőgazdasági utak menti területek megtisztításában.

A szelektív hulladékgyűjtés létesítményei és intézményei még nem épültek ki. A település viszonylag kis kiterjedése miatt a szelektív hulladékgyűjtés megszervezése rövid távon is teljesíthető feladat. A település néhány területén kialakított hulladékgyűjtő szigettel megoldható.

Tüskeváron a szennyvízelvezető csatornarendszer nincsen kiépítve. Ezért a Somlójenővel, Somlónásárhellyel, Apácatornával és Karakószörcsökkel közösen készített csatornahálózati rendszer és szennyvíztisztító kiépítéséről szóló tervek magvalósítását támogató pályázati lehetőségeket folyamatosan figyelni kell.

4.6. GAZDASÁG, IDEGENFORGALOM, TURIZMUS

Tüskevár a térség többi településével azonos problémákkal küzd. Habár adottságai kedvezőbbek a környék településeinél, mégis gyengének mondható a népességmegtartó képessége, kicsi a tőkevonzó képessége. Az aktív korú lakosság jelentős része a környező településekre ingázik dolgozni.

A gazdasági élet több lábra helyezése járulhatna hozzá elsősorban a népesség megtartásához és a gazdaság fejlesztéséhez. A mezőgazdasági tevékenységek megtartása és racionalizálása mellett ezért sokszínűbb, rugalmasabb és több lábon álló gazdaságot kell létre hozni. Fontos gazdasági ágazattá válhat az idegenforgalom.

Elsődleges prioritást kell, hogy kapjon a természeti és településkörnyezeti értékek fenntartása és védelme. Fokozott figyelmet kell fordítani a magasabb hozzáadott értéket képviselő öko-gazdálkodás, mint alternatív termelési mód terjesztésére, valamint szervezeti háttérének kiépítésére, ami jelenleg minimális részesedéssel rendelkező termelési mód a kistérségben. Az ökológiai termékek iránti kereslet folyamatosan nő és a jövőben várhatóan Magyarországon is nagyobb szerepet kap a jelenleginél. Az egészség- és környezettudatos életforma terjedésével a tiszta környezet felértékelődik és a döntési folyamatokban egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a környezeti kockázati tényezők.

Az ökológiai fenntarthatóság fontos összetevője a térségben bőségesen rendelkezésre álló alternatív, megújuló energiahordozók hatékony és komplex hasznosítása. Ez alatt a komoly mennyiségben termelődő biomassza, a szinte minden településen rendelkezésre álló termálvízvagyon (geotermikus energia) és a szélenergia energiatermelésre történő, illetve egyéb hasznosítása merül fel. A legszélesebb lehetőségeket a termálvíz jelenti, amely felhasználható a fűtés és villamos energiatermelés céljaira.

A településen a legkisebb egységekben, a családi gazdaságokban, és ezek összefogásában lehet gondolkodni a gazdaság több szegmensében is. Egyrészt felül kell vizsgálni, hogy a művelés a helyi adottságokhoz mennyiben igazodik. Azokon a területeken, ahol mód van változtatásokra, ott előnyösebb lehet a háztáji, illetve biotermékek előállítás. Feladat megszervezni ezen termékek feldolgozását. Ezek a termékek egyedi vonzerőt jelentenek turisztikai szinten is – egyre nagyobb a kereslet mind külföldön, mind hazánkban.

A turisztikában a ökológiai szemléletű aktív turisztikai ágazatok fejlesztésére is lehetőség nyílik.(kerékpár, lovasturizmus) A Somló vidék közelsége komplex turisztikai kínálat létrehozását teszi lehetővé a térségben.

Hazánk legmegműveltebb borvidéke a Tüskevár szomszédságában fekvő Somló-hegy, ahol a nagy múltú szőlő- és bortermelésen alapuló borturizmus jelentős fellendülése várható a közeljövőben. Tüskevár a mikrotérség turisztikai kínálatának bővítése érdekében a borturizmust kiegészítő idegenforgalmi szolgáltatások körének szélesítését tűzheti ki célként maga elé. A táji és települési adottságokra támaszkodva és a kulturális gyökereket kihasználva a falusi, a kerékpáros, a lovas, a vadász, a kultúrtörténeti, és a bakancsos turizmus igényeinek kielégítése jelenthet fejlesztési lehetőséget.

A turizmus kérdését azonban nem lehet lokálisan kezelni, hanem összehangolt turisztikai programot kell kidolgoznia térség településeivel összhangban, amely egész évben programot kínál. Tüskevár legfőbb turisztikai vonzerejét fazekas hagyományai, vonzó településképe, kiterjedt erdőterületei és az ott található Képes-fa, valamint a 8. sz. főút átmenő forgalma jelentik. Meg kell vizsgálni továbbá, hogy a korábban városi ranggal rendelkező Mogentiana nevű római település valóban Tüskevár területén állt-e, hiszen ennek feltárása és bemutatása tovább növelhetné a térség turisztikai kínálatát. A nagy kiterjedésű erdők és az egyéb történeti emlékek, értékek egységes turisztikai útvonallá fejlesztése a Somló-hegy déli előterében fontos kiegészítő eleme lehet a Somló térség turizmusában.

A turizmus elképzelhetetlen a hozzá tartozó infrastruktúra kiépítése nélkül, melyet a településnek a többi településsel együtt kell kiépítenie, illetve segítenie. További vendéglátóhelyek és szálláshelyek kialakítása, megfelelő sűrűségű kerékpárút hálózat kiépítése, a környező falvak kulturális értékeinek bemutatását szolgáló turista utak létrehozása mind a téreg falvainak összefogását igénylő fejlesztések. A térségnek komplex turisztikai kínálatban kell gondolkodnia, hogy a programok és a különböző turizmusfajták kiegészítsék egymást és egész évben pihenést biztosíthassanak mindenki számára, valamint hogy a települések egymást erősíteni tudják.

A települési környezet már megindított felújítását folytatni kell. A Torna patak mentén tervezett tó duzzasztása és a belterületi, jelenleg náddal benőtt tó hasznosítása, a fazekas élet fellendítése illetve a sportpálya és a játszótér környékén kialakult közösségi tér ugyancsak segíthetik az idegenforgalom fellendülését. Tovább kell erősíteni a település vendéglátó iparát, hiszen igen nagy az átmenő forgalom a településen áthaladó 8. sz. főútnak köszönhetően.

5. INTÉZKEDÉSI JAVASLATOK

Az intézkedési javaslatok közül kiemeljük azokat, amelyeknek elvégzése közvetlen önkormányzati döntést és intézkedést igényel, (vastag betűvel jelöljük), vagy a településrendezési terv feladata **(TRT)**.

Az egyes területeken belül külön megjelöljük, hogy rövid **(R)** (-5év), közép **(K)** (5-10 év), vagy hosszú **(H)** (10-20év) távú fejlesztésről van szó.

REGIONÁLIS KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSE

- (R)** A kistérségi társulásban Tüskevár fejlesztéséhez is kapcsolódó fejlesztési elképzelések, projektek kimunkálásában és megvalósításában való aktív részvétel, minél nagyobb jelentőséggel bíró feladatok vállalása;
- (R)** Térségi tájgondnokság létrehozása;
- (R)** Kapcsolatfelvétel, tapasztalatcsere más önkormányzatokkal és fejlesztési társulásokkal;
- (R)** Mikrotérségi koncepció, térségi tervek készítése;
- (R)** Mikrotérségi szerep további erősítése;
- (R)** Körjegyzőség kiterjesztése;
- (K)** Közös projektek kimunkálása, közös pályázatok készítése;
- (K)** Megyén túlmutató kapcsolatok, együttműködések;
- (K)** A kistérség más településeivel közös rendezvények, ünnepek, közös kiadványok, túrák szervezése;
- (R)** Közös térségi marketingtevékenység;
- (K)** Térségi úthálózat, kerékpárúthálózat fejlesztése;
- (R)** LEADER akciócsoportban aktív részvétel.

NÉPESSÉG, TÁRSADALOMÉPÍTÉS

- (R)** Közösségfejlesztés, a helyi közösségek kezdeményezőképességének belülről, a közösség saját erejéből való helyreállítása (lakosság megszólítása, aktivizálása, megoldandó feladatok meghatározása, új közösségi szervezetek megalakítása, külső partnerek megkeresése, aktivizálása);
- (R)** Lakosság bevonása a településen felmerülő döntésekbe és azok végrehajtásába. (például a településkép és a település általános tisztaságának a javítása érdekében kidolgozandó intézkedési terv elkészítése);
- (R)** Civil szervezetek ösztönzése (együttműködés a térségi, regionális, nemzetközi pályázatok készítésénél, helyi pályázatok kiírása, helyiség biztosítás stb.);
- (R)** Közösségi rendezvények számára minél kedvezőbb keretek létrehozása, rendezvényszervezés;
- (K)** Önkormányzati tulajdonban lévő telkek osztása a helyben letelepedni kívánó fiataloknak;
- (K)** Infrastrukturális, ellátási, szociális, életkörülményt javító intézkedések, beruházások a településen (útépítés, csatornázás);
- (K)** A már meglévő intézmények folyamatos karban tartása, lehetőség szerinti fejlesztése, valamint szükség esetén bővítésük;
- (R)** Lakóterületfejlesztés (TRT);
- (K)** Térségi, minden évben visszatérő rendezvények szervezése, hagyományteremtés;

A fenti programokban a lakosság aktívan részt vehet, amelynek további előnye, hogy így a programban résztvevők sokkal inkább magukénak érzik a települést, annak védelmében hatékonyabban fel tudnak lépni.

OKTATÁS, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS, SZOLGÁLTATÁS

- (R) Az öregedő népesség ellátására való felkészülés, idősök bentlakásos ellátásának megvalósíthatósági vizsgálata, valamint igény esetén helybiztosítása (TRT);
- (K) Szépkorúak falvának létrehozása;
- (R) Egészségügyi központ kialakítása;
- (R) Mentőállomás kialakítása;
- (R) Középületek akadálymentesítése;
- (K) Fiatalok számára oktatások, tanfolyamok szervezése;
- (K) Sportolási lehetőségek fejlesztése, a jelenleg jól működő sportélet további erősítése;
- (K) Közmunkások foglalkoztatása, főként településfejlesztési, környezetalkítási feladatokkal;
- (R) Iskola működőképességének biztosítása, intézményi társulás fenntartása, a társulás tagtelepüléseinek bővítése.

GAZDASÁGFEJLESZTÉS, GAZDASÁGI INTÉZKEDÉSEK

- (R) Települési és térségi gazdaságfejlesztési koncepció és projektek kidolgozása (pl.: újonnan induló, vagy hiánypótló vállalkozások beindításának támogatása),
- (R) Pályázati lehetőségek folyamatos nyomon követése és írása;
- (R) Alternatív növények (gyógy, fűszer, ipari, takarmány, energia, vetőmag, zöldtrágya növények) vetésszerkezetbe való illesztése;
- (R) Biogazdálkodás megismertetése és terjesztése;
- (K) Önkormányzat, mint munkahelyteremtő (pályázatok, közmunka);
- (R) Családi gazdaságok támogatása;
- (R) Turizmuson alapuló gazdasági fejlesztések;
- (R) Állattartó telepek megtartása, fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata;
- (K) Őshonos állatok tartása;
- (R) Helyi vállalkozók támogatása, segítése;
- (K) A mezőgazdasági úthálózat korszerűsítése, fejlesztése;
- (K) A megtelepedni kívánó vállalkozások támogatása (terület, adókedvezmény);
- (H) Energianövények termesztésének lehetőségeinek vizsgálata;
- (K) Alternatív energiaforrások hasznosítási lehetőségeinek vizsgálata;
- (K) Gazdaságtalanul művelhető területek kivonása a művelés alól/művelési ág változtatás;
- (K) Gazdasági és kézműves oktatás támogatása és szervezése;
- (K) Az átmenő forgalomra támaszkodó vállalkozások megtelepítése;
- (K) Feltört gyepterületek visszagyepesítése és az extenzív, legeltetési állattartás újraélesztése;
- (K) Zöldségtermesztési, kertészeti növények kultúrájának erősítése;
- (R) Ismerje meg az önkormányzat a területén működő vállalkozókat és fejlesztési elképzeléseiket.

IDEGENFORGALOM, TURIZMUSFEJLESZTÉS

- (R) A somlói települések (Somlószőlős, Somlójenő, Somlóvásárhely, Doba, Kisszőlős, Túskevár, Borszörccsök, Oroszi) összefogása, turisztikai koncepciók, programok kidolgozása a mikrotérségre a lehetőségek vállalkozók pályázati lehetőségeinek feltárásával;
- (R) Településmarketing fejlesztése;
- (R) Minőségi szálláshelyek létesítése;
- (R) Turistautak létrehozása, egységes kitáblázása a túskevári erdőben, valamint a környező településeken (Képes-fa bemutatása);
- (R) A település természeti és művi értékeinek a védelme, fenntartása;
- (R) A környék egyéb turisztikai szolgáltatásával összekapcsolódás (Somló – borturizmus; Borgáta – termál; Iszkáz – irodalmi turizmus; Sümeg – várjátékok);
- (R-K) Turisztikai kínálat szélesítése (falusi, kerékpáros, lovas, vadász, kulturális, egészség);
- (R-K) Kapcsolódás, illetve illeszkedés a Veszprém megyei és az országos turisztikai kínálat programjaihoz;
- (K) Infrastrukturális, ellátási, szociális, életkörülményt javító intézkedések, beruházások a településen (útépítés, kerékpárút építés, csatornázás);
- (K) Átképzési programok, tanfolyamok indítása: turizmus, identitástudat erősítés;
- (R) Torna-patak mentén tó duzzasztása;
- (K) Fazekasság hagyományának bemutatása, kézműves foglalkozások szervezése;
- (R) Az átmenő forgalmat kihasználó turisztikai szolgáltatások (pl. vendéglátóhelyek) kialakítása;
- (R) Helytörténeti múzeum szélesebb körben való megismertetése;
- (R) Vadászház megvásárlása, gyermektáborként és a vadászturizmust elősegítő szálláshelyként való hasznosítása;
- (R) A kistérségi jelentőségű és a Somlóra vezető Túskevár-Somlójenő kerékpárutak kiépítése;

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS – TERÜLETI FEJLESZTÉSEK

- (R) További parkolóhelyek kialakítása (TRT);
- (R) Belterületi zöldfelületek minőségi fejlesztése;
- (R) Belterületi zöldterület fejlesztés (TRT);
- (R) Belterületi fasorok telepítése (TRT);
- (R) Településközpont további környezeti rendezése;
- (R) Új lakóterület kijelölése (TRT);
- (K) Szépkorúak falvának helybiztosítása (TRT);
- (K) Torna-patak menti tó duzzasztása;

KÖRNYEZETVÉDELLEM

- (R) A külterületi állattartó telep szerves-, és hígtrágya tárolásának felülvizsgálata;
- (R) A gyomnövény visszaszorítására érdekében a szomszédos önkormányzatokkal összehangolt irtási akciók szervezése;
- (R) Parlagfű visszaszorítása;
- (K) Illegális hulladéklerakások felszámolása;

- (K) Volt kavicsbánya rekultiválása;
- (K) Szelektív hulladékgyűjtés, hulladékgyűjtő szigetek kialakítása, zöldhulladék komposztálása;
- (K) **Település burkolatlan utcáinak szilárd burkolattal való ellátása;**
- (K) **Lakosság öntevékeny környezetvédelmi kezdeményezéseinek támogatása (anyagi támogatás, lakossági csoportokkal történő együttműködés, együtt gondolkodás, programokhoz a megfelelő helyszín biztosítása, a megoldandó feladatokról történő egyeztetés, a lakosság tájékoztatásában való közreműködés);**
- (R) Szennyvízcsatorna hálózat kiépítése;
- (R) **A gázvezeték-hálózatra rácsatlakozók arányának növelése, a lakossági fűtésből származó emissziók csökkentése;**
- (K) **Optimális területhasználati struktúra kialakítása (TRT);**
- (K) Művelési ág változtatások (igénybe vehetők a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program támogatásai);
- (K) **Ökológiai szempontok és a fenntartható területhasználati rendszerek kialakítása, és elterjesztése;**
- (K) Ún. természetközeli mező és erdőgazdálkodási módszerek, valamint környezetkímélő technológiák alkalmazása;
- (K) A nagy kiterjedésű, összefüggő szántóföldek közötti mezővédő erdősávok létesítése;
- (K) Környezetvédelmi elvárásoknak megfelelő trágyaelhelyezés;
- (K) Csapadékvíz elvezetés teljeskörű megoldása;
- (R) Torna-patak revitalizációs tervének elkészítése, megvalósítása.

TÁJ- ÉS TERMÉSZETVÉDELEM

- (R) **Helyi védett természeti értékek kijelölése és megtartása;**
- (H) Erdősávok és fasorok telepítése a földutak mentén (TRT);
- (H) Szántóterületek visszagyepesítése, illetve erdősítése (TRT);
- (K) **Ökológiai szempontok és a fenntartható terület és tájhasználati rendszerek kialakítása és terjesztése;**
- (R) **Gyepterületek feltörésének megakadályozása;**
- (R) Térségi komplex környezetgazdálkodási program kidolgozása és népszerűsítése, koordináló szervezet létrehozása;
- (R) Torna patak revitalizációja.
- (R) Képes-fa védelme;
- (R) Gyurgyalagok védelme;

ÉRTÉKVÉDELEM, MŰVI ÉRTÉKEK

- (R) **Helyi értékvédelmi javaslat kidolgozása (HÉSZ feladata) (TRT);**
- (R) **Helyi védett épületek kijelölése (TRT);**
- (R) **Helyi értékvédelmi rendelet megalkotása, a védelem alatt álló épületek felújítási támogatására anyagi források megteremtése;**
- (R) **A templom folyamatos karbantartása, bemutatása;**
- (R) **Közterületi térelemek, utcabútorok egységes rendszer szerinti kihelyezése;**

KÖRNYEZETALAKÍTÁS, KÖRNYEZETESZTÉTIKA

- (R) A művi tájelemek (pl. majorok) tájba illesztésének szabályozása (TRT)
- (H) Településszerkezet védelme (TRT);
- (R) Árkok karbantartási, tisztítása;
- (R) Köztéri információs táblák, cégerek megjelenésének szabályozása (TRT);
- (R) A település léptékének megfelelő épületek építése (TRT);
- (R) Egységes utcafásítás;
- (K) Zöldterületek fenntartása, minőségi fejlesztése;

INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉS**Közlekedés**

- (R) Önkormányzati tulajdonban lévő még burkolatlan utak aszfaltozása;
- (R) Önkormányzati tulajdonban lévő utak folyamatos karbantartása, tisztítása, ill. felújítása;
- (R) Parkolók létesítése (TRT);
- (K) A külterületi földutak javítása;
- (K) Belső kerékpárút-hálózat kiépítése (TRT);
- (K) Kerékpárparkolók, tárolók kialakítása;
- (H) Gyepúkján felé vezető út kiépítése (TRT);
- (K) M8 gyorsforgalmi út kiépítése;
- (K) a 8. sz. főutat elkerülő közút kiépítése Somlójenő irányába;
- (R) A Somlóra vezető Túskevár-Somlójenő kerékpárút kiépítése;
- (R) További térségi kerékpárutak kiépítése.

Közművesítés

- (R) Csapadékvíz elvezetés rendszerének fejlesztése;
- (R) Gázhálózat rákötések támogatása;
- (H) Szennyvízcsatorna hálózat kiépítése;
- (H) Léghábelek számának lehetőség szerinti csökkentése;
- (H) Alternatív energiaforrások alkalmazásának vizsgálata.

A koncepció összeállításában

Molnár Levente, Tüskevár község polgármestere,

Bíró Eszter, Tüskevár község körjegyzője

valamint a Völgyzugoly Műhely Kft. munkatársai vettek részt:

Südi Beáta

Ferik Tünde